

مهریوان

کۆکردنەوە نووسینی: مەنسۇور تەھا

مهریوان يەکى لە شارەكانى رۆژهەلاتى كوردستانە كە لە باكۇرەوە بۆ سەقز، لە رۆژهەلاتەمەن بۆ سنە و لە باشۇرەوە بۆ نۆدشە لە پارىزگايى كرماشان ېيگەي ھەمە. مەريوان لە رۆژاواوە تەننیا ١٦ كيلۆمەتر لە سنورى باشماخەوە دوورە كە لە خالە سنورىيە دەستكىردهكانى، باشۇرى كوردستانە و ئەممە بۇوەتە ھۆى گەمشەي ئابورىي دانىشتۇرانى ئەم شارۆچكە. ھەروەها نزىك بۇون بە گۈلى زرىبار و ناوجەي ھەمورامان كە دوو ناوجەي گەشىتارىن بۇونەتە ھۆى بەناوبانگ بۇونى ئەم شارۆچكە. بە پىنى ئامارەكانى سالى ٢٠١١ مەريوان ٤٦٠ كەس دانىشتۇرى ھەبۇوه. زاراوهى سەرەكىي دانىشتۇرانى سۆرانىيە ھەروەها ۋىزەنەپەنەن ھەمورامىي تىدايە.

مېڭۈ

شارى ئىمپۇرى مەريوان مېڭۈ دەگەرەتەمەن بۆ سەدو پەنجا سال لە مەھوبىش ئەم شارە لە نزىكى سنورى دەولەتى عوسمانلى دابۇوه كە لە سالى 1865 زايىدا به فەرمانى ناسىرەدين شاي قاجار پاشای ئەم سەرەدەمەن ئىران لە نزىكى گۈلى زرىبار قەلايەكى سەربازى دروست كرا كە تىچۇوەكەن چىل ھەزار تەمنى ئەم كاتە بۇوه چوار سال دوای ئەمە فەرەد میرزا مامەن ناسىرەدين شا كە والى ئىمالەتى ئەردىغان بو قەلاكەن نەختى

بچوک کرده و له جاران به هیزتری کرد و ناوی نا قه‌لای شاهنامه و له نزیکی قه‌لاكه شاروکیکیان دروست کرد و چهند بنهمالمهکیان له لادیکانی دهورو بهره و بخانی دوای فمرهاد میرزا حاجی موحده عهله خانی زهفه ولمولک قه‌لاكه گهورهتر کرد و کاروانسرا و حمام و کاریزی ئاوی تیدا دروست کرد ئەم ھەمو شتانه دوای ماوهیک له شەپى ھۆزەکانی مەريواندا ویران بو سەرچاوه میزۇوییەکانی سەردهمی سەھفوی، قاجار و عوسمانی ئاماژەی زۆريان تیدايە به ڕوودانی شەپ لە مەريوان ياله دەشتى مەريوان. زۆرى ئەم شەرانه له نیوان دوو داگېركەر قاجار ([ئیران ئەمەرق](#)) و عوسمانی ([توركىيە ئەمەرق](#)) ياميرنىشىنە كوردىيەکاندا رەۋى داوه. مەريوان سنورى نیوان ئىمپراتوري قاجار و عوسمانى بۇوه و زۆر جار شوينى شەپ و ناكۆكىي تايەفە كوردەكان بۇوه.

قه‌لای مەريوان

قه‌لای مەريوان يەكىك له گرنگترین ناوهندەكانى دەسىلەتى ميرنىشىنە كوردىيەکان بۇوه. بۇ يەكمەجار «مير حەمزەي بابان» له سەدەي ۱۴ زايىنيدا دروستى كردووه. پاشان سورخاب بەگى ئەرددەلان له سالى ۱۵۳۸ دا نويى كردووه تەمە و پەرەي پى داوه و لە سالى ۱۵۴۲ دا كردوویە به پايتهختى حکومەتى ئەرددەلانەكان. بەلام سلیمان خانى ئەرددەلان له سالى ۱۶۳۶ دا، سنهى كردووه به پايتهختى خۆى و لمبەر ئەھەي كە قه‌لای مەريوان نەكمەۋىتە دەستى دوژمنان و نەتوانن كەلکى لى وەرگەن، ویرانى كردووه.

گولى زریبار

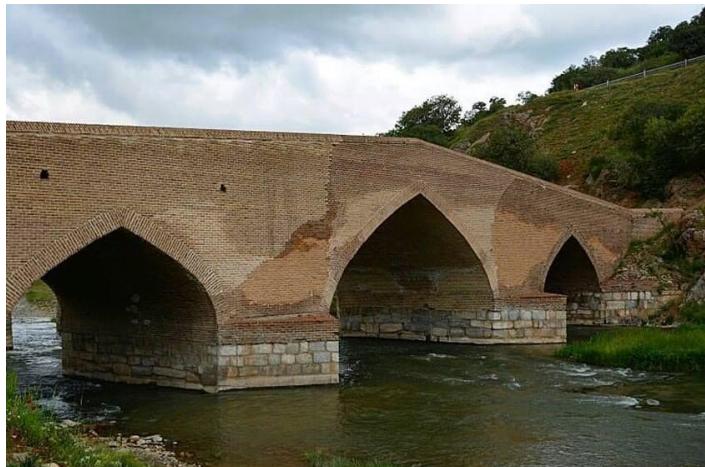

زریبار دەرياچەيەكى گهورەي سروشى ئاوی شيرىنە كە له ۳ كيلۆمەتري رۆژاواي شارى مەريواندایە. ئاوی زریبار له سەرچاوه ئاویيەکانى بنى خۆيمە هەلدە قولىت و هيچ ڕووبارىكى تر نارژىتە ناوی و هەروەها سارىزى ئاوهكەشى چەمى زریبار پىك دىنەت

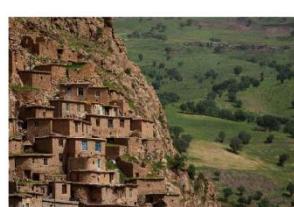
که به دهشتی مهرباندا تیپر دهبیت و دهژیته سهر ړووباری سیروان. زریبار و سروشتی دهرباری که دهشت و کیو و دارستان و گیانلهبری جوړ او جوړی تیدایه، یهکیک له سهیرانګا بهناوبانګه ګهشتیاریمهکانی کوردستانه. بهرزاپهکهی له ئاستی دهرباکان ۱۲۹۰ مهتره و دریزیمهکهی (ئاراستهی باشوروی-باکووری) زیاتر له ۸ کیلومهتره و پانییهکهشی (ئاراستهی ړوژه‌لات-ړوژاوا) نزیکهی ۳ کیلومهتره. له هندیک له زستانه ساردهکاندا ړووی زریبار به تهواوی سه‌هول دهېستیت.

پردی که‌ردنان یا گاران

له

پردی که‌ردنان له ۱۰ کیلومتری شاره‌ستانی مهربان له ریگه‌ی گاران (تیزتیز) که یه کی له شوینه میژوویه‌کانی مهربانه. پرده که بهرد تاشراو. سارووج و خشت ساز کراوه. پرده که پینچ درگانه ساز کراوه که دوو دانه له درهاکانی له وسه‌تی چومه‌کهیه. پردی گاری ریگه‌ی نیوان گاران و مهربان و سنه و مهربان بوه که میژووی دروستکردنی ده گه‌ریته‌وه بوده‌لات داری ساسانیه کان که تا سالی ۱۳۲۰ وه ک ریگه‌ی هاتووچو به کارهاتوه له کاتی ده‌سه‌لات داری سه‌فه‌ویه کان و والیه کانی ئه‌رده‌لان چاکراوته‌وه و یه کی له شوینه‌واره میژوویه‌کانی کوردستانه

بەریزان ئەم بابەتىنە و بابەتكانى كە كەم و كۆرى زۆرە سپاستان دەكەم كە ھاوكارمان بن
لە سەر بابەتكان و دەتوانن بىم شىوانە پەيوەندى بىخەن و ھاوكارمان.

تلگرام [@mansourtaha](https://t.me/mansourtaha)

mansuur.ta81@gmail.com